

Lektion 3 (27 feb)

1. Vi gör övning 1J på s. 135:

J Gör sammansatta ord av de kursiverade orden. Alla ord finns i *Trender i turism*.

1 En <i>vagn</i> som fungerar som ett <i>hus</i> är en ...	1. Husvagn
2 En <i>kant</i> av <i>guld</i> är en ...	2. Guldkant (att sätta guldkant på)
3 <i>Turism</i> med många <i>upplevelser</i> heter ...	3. Upplevelseturism
4 En <i>ort</i> med många <i>turister</i> är en ...	4. Turistort
5 Det som bland annat fabriker <i>släpper ut</i> heter ...	5. Utsläpp
6 När man vill <i>koppla av</i> vill man ha ...	6. Avkoppling (vara avkopplad)
7 Den som är <i>medveten</i> om <i>miljön</i> är ...	7. Miljömedveten
8 Ett <i>mål</i> för en <i>resa</i> är ett ...	8. Resmål

2. Vi pratar om texten "Deckare".

Deckare

Den svenska deckaren (detektivromanen) föddes på 1950-talet med författarnamn som Stieg Trenter och Maria Lang. Böckerna var klassiska pusseldeckare i Agatha Christies stil. På 1970-talet blev författarparet Maj Sjöwall och Per Wahlöö kända för sina samhällskritiska deckare med Martin Beck som huvudperson.

Idag är bland andra Henning Mankell, Camilla Läckberg, Åsa Larsson, Hjorth & Rosenfeldt, Lars Kepler och Stieg Larsson omtyckta och översatta till många språk. Speciellt Larssons Millennium-trilogi har efter hans alltför tidiga död blivit enormt populär.

Flera av dagens deckarförfattare har i sina böcker, precis som Sjöwall-Wahlöö, en huvudperson som är långt ifrån den traditionella machotypen. Han eller hon är en ganska vanlig person med olika problem som många kan känna igen; det kan vara en dålig relation med barnen, ett äktenskap som inte fungerar eller för hög alkoholkonsumtion.

Det finns också flera kända deckare skrivna för barn, bland andra Astrid Lindgrens *Kalle Blomkvist* och Åke Holmbergs *Ture Sventon*. Ture Sventon är en speciell figur. Han heter egentligen Sture Svensson men eftersom han läspar blir det Ture Sventon. Han äter alltid "temlor" (*semlor* på Ture Sventon-språk) från Rosas konditori där de bakar semlor året runt. Den ständiga boven i Ture Sventon-böckerna är Ville Vessla. Ture är inte så bra på att lösa brott men det brukar ordna sig i alla fall på något sätt.

K Varför tror ni deckare är så populära?

L Hur brukar huvudpersonen i en deckare vara? Beskriv en typisk deckare på film eller i böcker.

M I deckare finns ibland en del orealistiska inslag. Till exempel kan man undra varför en person alltid går ensam till en plats som alla vet är jättefarlig. Kan ni komma på flera sådana saker?

K

Jag tänker att de är populära därför att de handlar om saker som läsarna blir nyfikna på.

En deckare hjälper andra personer så att de kan känna sig säkra/de kommer i säkerhet. (Jag är säker. Det är säkert. De är säkra.)

Att läsa och följa en deckare är som att följa ett spel. Det kan vara engagerande. Man känner tillfredsställelse när man gissar något rätt.

L

Lysande, har ett högt IQ – är intelligent. Melankolisk. Gåtfull, mystisk.

Modig. Duktig, kompetent. Livserfaren. (substantiv: livserfarenhet.)

Ensam. Självständig. Konstig, ovanlig. Omutbar. (en muta = a bribe, mutbar = bribeable)

M

Asiatiska och amerikanska deckare kan prata med döda personer. (dör, dog, har dött)

Ibland är det en farlig situation, men personen har inte mobilen på sig.

3. Vi läser texten "Semlan" på s. 136 i TB.

Semlan

Semlor, eller fastlagsbullar som de kallas i Skåne och svensktalande Finland, görs av vetedeg som smaksätts med kardemumma. Degen formas till bullar som gräddas i ugn. Bullarna delas sedan och gröps ur. Det urgröpta brödet blandas med mandelmassa och semlan fylls med denna blandning och mycket vispad grädde. Locket, som blir kvar när bullen delas, läggs på och florsocker strös över. En gammal tradition är att servera semlan i en djup tallrik med varm mjölk, så kallad hetvägg.

Att Ture Sventon äter semlor året runt är något av en skandal för många människor. Semlan äts nämligen enligt traditionen bara på tisdagar under fastan, alltså från fettisdagen och fram till påsk. Men nuförtiden säljs semlor redan från nyår eftersom många är så sugna på dem.

Ursprungligen var inte semlan något som äts under själva fastan utan före fastan. I katolska länder är de 40 dagarna före påsk fasta för att man ska påminnas om Jesus 40 dagars fasta i öknen. I det katolska Sverige påbörjades fastan på askonsdagen och kvällen innan åt och drack man så mycket som möjligt. Här hade semlan en självklar plats.

Under fastan fick man bara äta fisk och dricka vatten.

Att äta för många semlor är förstås inte hälsosamt. Det kan till och med vara livsfarligt. Det sägs att kung Adolf Fredrik tisdagen den 12 februari 1771 åt semlor och kort därefter dog i svåra magsmärtor. Så njut av semlorna, men med måtta!

Fettisdagen

Varför heter det fettisdag och semla? Firanden av högtider och folkliga traditioner bland befolkningen i de nordiska samhällena är ett av Nordiska museets kunskapsområden. Här får du veta mer om fettisdagen utifrån museets samlingar och kunskap.

I år är fettisdagen den 4 mars!

Fettisdagen inleder fastan med ätande

Fläsksöndag, blå måndag och fettisdagen. Fettisdagen är den sista av tre fastlagsdagar som inleder en längre fasteperiod med katolskt ursprung. Idag förknippar du nog mest dagen med semlor och tänker kanske på den som semmeldagen eller semlans dag? Semlan med grädde, mandelmassa och florsocker blev vanlig först under mitten av 1900-talet. Och i fastlagen har just mat och ätande en central roll.

I katolskt präglade områden är fastlagen en karnevalernas tid då överflöd av mat och fest blir en stark kontrast mot den fasta som skall följa fram till påsk. Norden har inte en stark karnevalstradition, beroende på att vi sedan många hundra år är protestanter.

Men det finns exempel som visar att maten hade en central roll i fastlagen här även efter reformationen. I den mån det fanns att tillgå åt man upp sig på kött eller fläsk under fettisdagen och de andra fastlagsdagarna. Vår tids semla påminner om de här excesserna, även om den kom på våra bord först under 1900-talet.

I folktron var fettisdagen en bra dag att spå väder

I Nordiska museets samlingar finns exempel som visar att i det förindustriella bondesamhället såg många de tre fastlagsdagarna som bra dagar att ta vädertydor, det vill säga att förutspå vädret:

- Långa istappar på fastlagsnatten var ett gott tecken, då skulle stråsäden och linet bli långt.
- Om fastlagen var klar, torr och helst solig skulle det bli en god spannmålsskörd.
- Om det töade med takdropp på fettisdagen skulle korna mjölka bra under sommaren och sädeskornen bli lika stora som dropparna.

Dog kung Adolf Fredrik av semlor?

Ibland påstås det att den svenske kungen Adolf Fredrik dog av alltför många hetväggar fettisdagen den 12 februari 1771. I verkligheten dog han av slaganfall, ett namn på både stroke och hjärtinfarkt, efter en i vår tids ögon enorm måltid på ostron, hummer, surkål och hetvägg.

Kungens frånfälle väckte starka känslor mot hetväggen och skalden Johan Gabriel Oxenstierna förde fram att fettisdagen borde förbjudas och "hetvägg drivas i landsflykt ur Sverige, sedan den begått ett kungamord".

Källa: Nordiska Museet

https://www.nordiskamuseet.se/utforska/hogtider/fettisdagen/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAt4C-BhBcEiwA8Kp0CdVuPiTFV31spwcDXbR7Gif433ZtsTq0JHdmVFY1HYenYKYWt7UovhoC7MgQAvD_BwE

4. Vi gör övning 1N om verb i s-passiv i "Semlan" (grupprum).

N Stryk under alla verb i s-passiv i *Semlan*. Vilken form eller vilket tempus står de i? Vad heter verben i aktiv form?

<u>s-passiv</u>	<u>tempus/form</u>	<u>aktiv form</u>
<u>kallas</u>	<u>presens</u>	<u>kallar</u>
<u>görs</u>	<u>presens</u>	<u>gör</u>

5. Vi gör övning 1 P–Q:

O Kan ni se ett system för hur man bildar s-passiv av verb i aktiv form?

P Titta på de två meningarna här nedanför. Stryk under subjekt och objekt.
Vad händer med subjekt, verb och objekt när man ändrar aktiv till s-passiv?

Aktiv: Man lägger på locket.

Passiv: Locket läggs på.

Q Säg meningarna i s-passiv.

- 1 Man steker biffen i fem minuter.
- 2 Man ska koka potatisen i saltat vatten.
- 3 Man sålde restaurangen förra veckan.
- 4 Man bokar bord på nätet.

1. Biffen steks i fem minuter.
2. Potatisen kokas i saltat vatten.
3. Restaurangen såldes förra veckan.
4. Bord bokas på nätet.

R Säg meningarna i aktiv form.

- 1 Pajen serveras med vaniljsås.
- 2 Receptet måste läsas noga.
- 3 Bullarna bakades i morse.
- 4 Löken skärs i tunna skivor.

1. Man serverar pajen med vaniljsås.
2. Man måste läsa receptet noga.
3. Man bakade bullarna i morse.
4. Man skär löken i tunna skivor.

9. Vi repeterar från kap. 9: Regeln om **att substantivet normalt får bestämd form** när något är en naturlig del av det man pratar om på. Vi pratar om övning 1M–N på s. 121 i TB.

Skrönorna är korta och underhållande **historier**.
Huvudpersonen är ofta ... **Slutet** brukar vara ...
Hon jobbar i **kassan** i **en mataffär**.
En kvinna flyttade med sin familj till **ett** nytt **hus**.
Familjen hade en hund som brukade springa lös i **trädgården**.

Substantiv bestämd form
När något är en naturlig del av det man pratar om har substantivet normalt bestämd form.

M Skriv ner ord man kan associera till orden i rutan här nedanför.

en italiensk restaurang – mat – vin – personal – prishnivå

en italiensk restaurang
en ny lägenhet

en dyr klocka
en fin skola

en rolig fest
en språkkurs

N Säg exempel med orden.

– Jag var på en italiensk restaurang igår. Maten var god, vinet var fantastiskt och personalen var trevlig. Prishöjningen var helt okej.

ÖB

Läxa:

- Gör gärna övning 1N på s. 121 i TB (en övning i kap. 9 som vi inte hann göra förra kursen). Mejla in övningen senast kl. 12.00 på måndag, om du vill ha respons!
- Titta på en film om passiv form (med och utan agent)
- Gör övning 2 om passiv form med agent och övning 3 om substantiv: bestämd och obestämd form på s. 100–104 i ÖB.
- Läs texten "Rymdturism" och gör övning 2C på s. 139 i TB :

C Skulle ni vilja bli rymdturister? Varför? Varför inte?
Gör en lista med argument för och emot rymdturism.
Jämför med ett annat par.

- Läs gärna vidare om Fettisdagen på Nordiska museets hemsida:
https://www.nordiskamuseet.se/utforska/hogtider/fettisdagen/?gad_source=1&gclid=CjwKCAiAt4C-BhBcEiwA8Kp0CdVuPiTfV31spwcDXbR7Gif433ZtsTq0JHdmVFY1HYenYKYWt7UovhoC7MgQAvD_BwE